

Näkövammaisen opastaminen

Yleisimmät opastustavat, joiden avulla näkövammaisen pystyy liikkumaan näkevän oppaan kanssa turvallisesti ja sujuvasti.

Näkövammainen käyttää liikkeessaan usein apuna valkoista keppiä tai opaskoiraa, mutta joskus hän voi turvautua näkövammaan oppaaseen. Opas kulkee hieman näkövammaisen edellä ja huomioi tämän vauhdin. Tarkoitus on, että opas viestii kehonkielensä lähiympäristön muutoksista ilman jatkuvaa sanallista selostusta.

Opas tervehtii näkövammaista kertomalla nimensä ja koskettamalla tätä kevyesti olkavarteen.

Opastusote

Opas tarjoaa näkövammaiselle käsivartensa, johon tämä tarttuu kyynärpään yläpuolelta. Peukalo on käsivarren ulkopuolella, muut sormet sisäpuolella. Oppaan kättä, josta opastettava pitää kiinni, kutsutaan yhteyskädeksi. Näkövammaiselle lapselle tarjotaan sormi tai ranne, josta tämä ottaa kiinni. Opas pitää yhteyskäden lähellä vartaloaan.

Kapea paikka

Kulkuväylän kapeassa paikassa opas ja opastettava kulkevat peräkkäin. Opas ilmaisee lähestyvän kapean paikan viemällä yhteyskäden selkensä taakse. Samalla opastettava siirtyy kulkemaan oppaan taakse. Kun kapea paikka on ohitettu, opas tuo käsivartensa takaisin normaaliin opastusasentoon lähelle vartaloaan.

Puolenvaihto

Joissakin tilanteissa opastettava joutuu siirtymään oppaan toiselle puolelle. Näkövammaisen vaihtaa yhteyskättä oppaan selän takana.

Esimerkki: Näkövammaisen kävelee oppaan vasemmalla puolella ja pitää oikealla kädellään kiinni yhteyskädessä. Vaihtaessaan puolta näkövammaisen tarttuu ensin yhteyskäteen myös vasemmalla kädellään. Tämän jälkeen hän astuu oppaan selän taakse, irrottaa oikean kätensä yhteyskädessä ja tarttuu sillä oppaan oikeaan käteen, josta tulee uusi yhteyskäsi. Lopuksi näkövammaisen tarttuu oppaan yhteyskäteen vasemmalla kädellään, jolloin oikea käsi vapautuu.

Ovissa kulkeminen

Opas ilmoittaa ovesta ja lähestyy sitä kohtisuoraan. Ovesta on joustavinta kulkea, jos näkövamma on saranan puolella. Opas pysähtyy oven eteen, aukaisee oven vapaalla kädellään ja osoittaa yhteyskädellä opastettavalle ovenkahvan. Näkövamma hakee yhteyskäden kautta kahvan, kulkee ovesta oppaan takana ja sulkee sen perässään.

Portaissa opastaminen

Portaita lähestytään kohtisuorasti ja opas kertoo portaiden suunnan – ylös tai alas. Hän mainitsee myös, jos ne ovat epäsäännölliset. Kierreportaissa näkövamma kulkee ulkoreunan puolella, jos tilaa on kulkea rinnakkain. Kapeissa portaissa peräkkäin kulkeminen on turvallisempaa.

Portaissa opas pysähtyy ensimmäiselle askelmalle.

Portaat ylös

Opas pysähtyy portaiden ensimmäiselle askelmalle ja osoittaa kaiteen yhteyskädellään. Kun

näkövamma on valmis, lähdetään liikkeelle rauhallisesti. Opas kulkee yhden rapun edellä. Tasanteelle noustuaan opas ottaa yhden selkeän askeleen ja pysähtyy.

Portaat alas

Opas pysähtyy portaiden ylätasanteelle ja osoittaa kaiteen yhteyskädellään. Opas pysähtyy vielä ensimmäiselle askelmalle ja varmistaa, että näkövamma on valmis ja löytänyt kaiteen. Tärkeää on edetä rauhallisesti ja hosumatta. Opas kulkee yhden rapun edellä. Tasanteelle tultuaan opas ottaa yhden selkeän askeleen ja pysähtyy.

Tuoliin ohjaaminen

Opas ilmaisee, mistä suunnasta tuolia lähestytään. Takaa tullessa opas vie yhteyskäden tuolin selkänojalle ja opastettava liu'uttaa vapaan käntensä yhteyskättä pitkin tuolille. Edestä lähestyttäessä opas ohjaa näkövammaisen mahdollisimman lähelle tuolin etureunaa. Tarvittaessa opas voi antaa sanallisesti lisäohjeita.

Opas kertoo, onko tuoli jotenkin erityinen, esimerkiksi pyörällinen, jakkara tai sijaitseeko se pöydän ääressä tai esteiden läheisyydessä. Opas ei vedä pöydän ääressä olevaa tuolia esiin, vaan näkövamma tekee sen itse, jolloin hän voi säädellä etäisyyden sopivaksi ja säilyttää kontaktin pöytään vapaalla kädellään.

Opas vie yhteyskäden tuolin selkänojalle.

Istuimelle ohjaaminen esimerkiksi teatterissa

Opas lähtee tuolirivin päästä sivuttaisaskelin liikkeelle kylki edellä kohti vapaita istuimia. Kontakti säilytetään tuntumaotteella siten, että oppaan ja näkövammaisen kyynärvarret ja kämmenselät ovat kosketuksissa toisiinsa tai siten, että opas ja näkövammaisen pitävät sormilla toisistaan kiinni. Opas kertoo, jos istuimet ovat kääntyviä.

Oppaan ohjauksesta näkövammaisen voi liu'uttaa vapaan kätensä sormia tai kämmenselkää edessä olevan penkkirivin selkänöjia pitkin varoen koskettamasta edessä istuvia ihmisiä.

Poistuessa opas kulkee jälleen edellä. Näkövammaisen voi tuntea käsillään tuolirivin loppumisen ja siirtyä normaaliin opastusotteeseen.

Autoon

Opas kertoo, mihin suuntaan auton etuosa on ja vie yhteyskätensä auton oven kahvalle. Näkövammaisen voi itse avata oven. Hän voi myös asettaa vapaan kätensä oviaukon ylälaitaan, jotta ei istuutuessaan löisi päätänsä. Oppaan on hyvä

mainita, jos hän aikoo sulkea oven, jotta mitään ei jää oven väliin.

Autosta pois

Oppaan tulee kertoa, millaiseen paikkaan auto pysähtyi, ennen kuin näkövammaisen avaa oven. Jos näkövammaisen joutuu nousemaan ajotien puolelle, kuljettajan tulee opastaa hänet ulos.

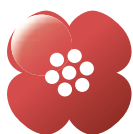
Muut kulkuneuvot

Opas nousee kulkuneuvoon edellä ja osoittaa yhteyskädellä tukipisteen, esimerkiksi tangon, josta näkövammaisen voi ottaa kiinni. Kulkuneuvossa edetään siten, että opas siirtää yhteyskätensä tangolta toiselle, jolloin näkövammaisen löytää tangon helposti vapaalla kädellään ja säilyttää siten otteensa. Opas ohjaa näkövammaisen istumaan vapaalle paikalle ja kertoo, mihin suuntaan penkki on kulkusuuntaan nähden. Kulkuneuvosta poistuttaessa opas pysähtyy ennen mahdollista tasoeroa ja osoittaa tukipisteen (vrt. portaissa opastaminen).

Hyvä muistaa

- Kun opas tuo näkövammaisen johonkin tilaan, hän ohjaa tämän turvallisen kiintopisteen kuten seinän tai pylvään viereen, sivuun kulkureitiltä. On epämiellyttävää seisoa "tyhjässä" tilassa tietämättä, mitä lähellä on.
- Kadulla kuljettaessa oppaan tulee muistaa pysähtyä aina ennen tasoerojen muutoksia. Esimerkiksi aina ennen kadunylitykseen lähtöä opas pysähtyy jalkakäytävän reunaan. Samoin hän pysähtyy ylitettyään kadun. Lisäksi opas osoittaa erilaiset tasoerot ja maastonmuutokset kuten kynnykset ja juurakot pysähtymällä hetkellisesti. Merkittävistä tasoeroista voi varoittaa myös sanallisesti.
- Jos opas seisoo näkövammaista vastapäätä, on muistettava nimetä suunnat peilikuvana tai käytettävä ilmausta "minusta katsottuna oikealla..."
- Opas huolehtii, että esteet ja kulmat kierretään tarpeeksi kaukaa.
- Opas ja opastettava noudattavat oikeanpuoleista liikennettä aina, kun se on mahdollista.
- Vinojen suuntien määrittelemisessä on kellotaulu hyvä apukeino. Sitä käytettäessä lähtökohta on se, että näkövammaisen katsoo kello kahtatoista kohti.

**Näkövammaisten
liitto ry**

Postiosoite: PL 30, 00030 IIRIS
Käyntiosoite: Marjaniementie 74,
00930 Helsinki
p. 09 396 041 | www.nkl.fi

